

## Üniversite Öğrencileri Örnekleminde Duygusal Zekâ Özelliğinin Eleştirel Düşünme Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Kayseri Üniversitesi Örneği

### The Effect of Emotional Intelligence Trait on Critical Thinking Tendency in a Sample of University Students: Case of Kayseri University

Mustafa ERBİR· Merve ÜNLÜ ASLAN·

Makale Geliş Tarihi / Received :19.11.2022

Makale Kabul Tarihi / Accepted :15.12.2022

#### ÖZET

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ özelliklerinin eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma ana kütlelerini Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda aktif olan 4 programda öğrenim gören 440 öğrenci oluşturmaktadır. Toplam 204 öğrencinin katılım sağladığı araştırmada nicel araştırma tekniklerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Toplanan veriler uygun analiz yöntemiyle istatistiki olarak analiz edilmiş ve araştırma bulguları ortaya konmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre bir bütün olarak duygusal zekâ ile eleştirel düşünme eğilimi arasında anlamlı bir korelasyon olduğu ve duygusal zekânın eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Ayrıca duygusal zekâ alt boyutlarından “iyi oluş” ve “sosyallik” boyutlarının eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın duygusal zekâ alt boyutlarından “öz kontrol” ve “duygusallık” boyutlarının eleştirel düşünme eğilimi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

**Anahtar Kavramlar:** *Duygusal Zekâ, Eleştirel Düşünme, Üniversite Öğrencileri*

#### ABSTRACT

This research was carried to determine the effect of university students' emotional intelligence characteristics on their critical thinking dispositions. The main body of the research consists of 440 students studying in 4 active programs at the Social Sciences Vocational School of Kayseri University. Relational survey method, one of the quantitative research techniques, is used in the study in which a total of 204 students participated. Data are collected by questionnaire method. The collected data are statistically analyzed with the appropriate analysis method and the research findings are revealed. According to the results obtained in the research, it is seen that there is a significant correlation between emotional intelligence and critical thinking disposition as a whole, and that emotional intelligence has a positive and significant effect on critical thinking disposition. In addition, it is concluded that “well-being” and “sociability” dimensions, which are sub-dimensions of emotional intelligence, have a positive and significant effect on critical thinking disposition. On the other hand, “self-control” and “emotionality” dimensions, which are sub-dimensions of emotional intelligence, do not have any effect on critical thinking disposition.

**Keywords:** *Emotional Intelligence, Critical Thinking, University Students*

· Öğr. Gör. Dr., Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, mustafa.erbir@kayseri.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-6887-1561

· Öğr. Gör. Dr., Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, merveunluaslan@kayseri.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-5677-1830

## GİRİŞ

Türk eğitim sisteminin en üst basamağını oluşturan üniversiteler, bilgiyi üretme ve yayma konusunda yeri doldurulamayan kurumlardır (Atıla, 2014). Üniversitelerin bilgi üretme ve yayma misyonunu gerçekleştirebilmeleri için, bünyesinde farklı düşünceleri barındıran, topluma yön veren ve nitelikli bilimsel çalışmaların yapıldığı kurumlar olması gerekmektedir. Çetin (2007)'e göre üniversiteler bölgenin dışarıya açılan kapısı olduğu gibi yenilikleri hızlandıran ve girişimcilerin ortaya çıkmasında anahtar aktör konumundadır. Yenilik yapabilme ve olaylara farklı açıdan bakıp (Ünalın vd., 2021) bir değer yaratmanın yollarından birinin de yüksek düzeyde bir eleştirel düşünme eğilimi olduğu açıktır. Zira konunun uzmanları eleştirel düşünmenin yorumlama, analiz etme, çıkarım yapabilme, değerlendirme, açıklama ve öz düzenleme kabiliyetlerini kapsadığını belirtmektedir (Demir vd., 2014). Bu durumda eleştirel düşünme eğilimini pozitif yönde etkileyebilecek etmenlerin bilimsel çalışmalar ışığında ortaya konmasının toplumsal ve bilimsel bir fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimine pozitif yönde etki edebilecek faktörlerden duygusal zekâ özelliği ele alınmıştır. Yapılan literatür taramasında daha önce bu iki kavramın birlikte kullanıldığı farklı örneklem gruplarında yapılan bazı araştırmalara rastlanmıştır. Ancak bu araştırmada üniversitelerin ön lisans öğrencileri örnekleminde bu iki kavram ele alınmaktadır. Üniversitelerin bilim üreten kurumlar olması ve eleştirel düşünme eğiliminin bilimsel araştırmada kritik bir öneme sahip olması bu araştırmanın üniversite öğrencileri örnekleminde yapılmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla araştırmanın literatürdeki bu boşluğu doldurabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında ilk olarak değişkenlere yönelik kavramsal çerçeve çizilmiştir. Duygusal zekâ ve eleştirel düşünme eğilimi teorik olarak ele alınmıştır. Daha sonra araştırma yöntemi hakkında bilgi verilmiş ve araştırmada kullanılan analizler belirlenmiştir. Sonrasında istatistikî analizler yapılarak araştırma bulgularına ulaşılmıştır. Son bölümde ise araştırma sonucu bulunmaktadır.

### 1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırma kapsamında ele alınan başlıca iki kavram olan duygusal zekâ özelliği ve eleştirel düşünme eğilimi ana başlıklar halinde kavramsal çerçeve bölümünde ele alınmıştır.

#### 1.1. Duygusal Zekâ Kavramı

Latince “emovere“ kelimesinden türeyen, hareket etmek anlamı taşıyan “duygu“ kavramı; bireyin cevap verme biçimi ya da tepkisi olarak açıklanır. Duygular, olumlu (mutluluk, sevinç, heyecan vb.) veya olumsuz “öfke”, “şiddet”, “üzgün olmak”, “kıskançlık” vb. olarak ifade edebilir (Mete ve Akpınar, 2013: 75).

Zekâ ise bireyin ömrü boyunca var olduğu tüm alanlarda (eğitim, sosyal yaşam, meslek hayatı vb.) başarılı olmasını sağlayan bilişsel ve zihinsel özelliklerin tümüdür (Yazıcı, 2019:2).

“Duygu” ve “zekânın” bir arada kullanımından doğan “duygusal zekâ” kavramının alanyazınında çeşitli tanımları mevcuttur.

Duygusal zekâ kavramı ilk olarak Salovey ve Mayer (1990) tarafından kullanarak literatüre kazandırmışlardır. Bu kavram yine Salovey ve Mayer tarafından; bireyin duygularının ifade edebilmesi, başka bireylerin duygularının anlaşılabilmesi, duyguların, düşünce ve eylemlere yol gösterecek biçimde kullanabilmesi şeklinde tarif edilmiştir.

Alanyazınında duygusal zekâ ile ilgili ortaya konan diğer tanımlamalara bakmak gerekirse; örneğin Yusoff vd.'ne göre (2013: 3) duygusal zekâ; kognitif olmayan beceri ve yeterliliklerden oluşan bir tür sosyal zekâdır. Rezvani vd.'ne göre ise (2018: 1035); duygusal zekâ, kişinin kendisinin ve diğerlerinin duygularının farkına varıp anlayarak onları yönetebilmesidir.

### **1.1.1. Duygusal Zekâ Modelleri**

Duygusal zekâ, alanyazınına dahil olduktan sonra modelleştirilmiştir. Thorndike'nin 1920 yılında sosyal zekâ kavramını kullanması ile duygusal zekâ kavramının temelleri atılmıştır ve günümüze kadar geliştirilen birçok model ortaya çıkmıştır (Göktaş Kulualp ve Erol, 2017: 121).

Günümüzde tercih edilen duygusal zekâ modellerini ise “yetenek tabanlı duygusal zekâ modeli” (Salovey ve Mayer, 1990), “karma duygusal zekâ modelleri” (Goleman,1995; Bar-On, 1997; Cooper ve Sawaf, 1997) ve “algılanan duygusal zekâ/duygusal zekâ özellik modeli” (Petrides, 2010) olarak gruplandırabiliriz.

#### **1.1.1.1. Mayer ve Salovey Yetenek Tabanlı Duygusal Zekâ Modeli**

Mayer ve Salovey (1997) duygulara problem çözme yeteneklerini de dahil etmek için duygusal zekânın dört dallı yetenek modelini oluşturmuştur (Benington, 2019). Mayer ve Salovey'in görüşüne göre; Duygusal zekâ yetenek temelinde duygular ve zekânın karşılıklı etkileşimini gerekli kılar. Bu sebeple, zihinsel yetenekleri içine alan duygusal zekâ yaş ve tecrübe ile geliştirilebilir. (Mayer vd., 2004).

#### **1.1.1.2. Karma Duygusal Zekâ Modelleri**

Bireyin hem kişisel özelliklerini hem de yetenek özelliklerini birlikte değerlendiren bu modeller, karma duygusal zekâ modeli olarak tanımlanır (Meyer ve Fletcher, 2007: 1-15). “Daniel Goleman“, “Reuven Bar-On“ ve “Cooper ve Sawaf“ın duygusal zekâ modelleri” alanyazınında en çok rastlanan karma duygusal zekâ modelleridir.

- **Goleman'ın Modeli:** Goleman'a göre duygusal zekâ “kişisel beceri” ve “kişilerarası (sosyal) beceri” olmak üzere iki alt boyuttan oluşur (Yusoff vd., 2013: 3). Bu durumda “kişisel beceri“ bireyin kendisini yönetebilmesine, “kişilerarası (sosyal) beceri” diğerleri ile iletişim kurmasına olanak sunar (Jacka, 2018: 38). Goleman'ın (1995) duygusal zekâ modelinde “kişisel beceriler/yeterlilikler boyutu“, “öz-bilinç“, “öz-düzenleme” ve “motivasyon” özelliklerinden; “kişilerarası (sosyal) beceriler/yeterlilikler boyutu“ ise, “empati“ ve “sosyal beceriler” özelliklerinden meydana gelmektedir (Goleman, 1995).

- **Reuven Bar-On Modeli:** Bu model; sosyal ve duygusal olgunlukların, becerilerin birbiriyle olan ilişkisini ve bu ilişkinin bireylerin yaşamına olan etkisini değerlendirir. Bar-On duygusal zekâyı, “duygusal-sosyal zekâ” olarak birlikte inceler (Çakır, 2021: 74). Bar-On'a göre duygusal-

sosyal zekâ; “kişisel beceriler”, “kişilerarası ilişkiler”, “uyumluluk”, “stres yönetimi” ve “genel ruh hali” olmak üzere beş kategoride incelenmektedir (Çakır, 2021: 74).

- **Cooper ve Sawaf Duygusal Zekâ Modeli:** İnceleyebileceğimiz diğer bir karma duygusal zekâ modeli de Cooper ve Sawaf’ın (1997) oluşturduğu ve “Dört Köşe Taşı” adını verdikleri modeldir. Cooper ve Sawaf, bu modelde duygusal zekâ ve liderlik ilişkisini ele alır (Cooper ve Sawaf, 2000; akt. Aslan ve Özata, 2006:200). Cooper ve Sawaf’ın oluşturduğu duygusal zekâ modeline göre, duygusal zekâyı oluşturan dört köşe taşı; “duygusal derinlik”, “duygusal okuryazarlık”, “duygusal zindelik” ve “duygusal simya’dan” meydana gelir (Rozell vd., 2004: 405–424).

### 1.1.1.3. Algılanan Duygusal Zekâ/Duygusal Zekâ Özellik Modeli

Kendini algılamaya dayanan duygusal zekâ modelini Petrides ve meslektaşları geliştirmiştir (Fernando, 2010: 150-159). Oluşturulan bu modelde odaklanılan nokta; duygusal tecrübelerin temelinde var olan kişilik özellikleridir. Buna göre duygusal zekâ özellik modeli dört ana unsurdan oluşur; Bunlar, “iyi oluş”, “kendini kontrol“, “duygusallık” ve “sosyallik”dir. (Petrides, vd., 2007: 273–289).

### 1.1.2. Alanyazınında Duygusal Zekâ

Duygusal zekâ ile ilgili alanyazınındaki çalışmalar, belirli alanlarda yoğunlaşmaktadır. Öncelikle duygusal zekâ düzeyini ölçmeyi amaç edinen çalışmalara rastlanmaktadır. Bu gruptaki çalışmalarda duygusal zekâ düzeyini örneklemeler özelinde ölçebilmek amacıyla çeşitli ölçüm teknikleri geliştirilmiş veya kullanılmıştır (Conte, 2005; Gül, İnce ve Korkmaz, 2014; Sivrikaya ve Şıktar, 2017; Erbektaş vd, 2017; Salman, Toros ve Soylu, 2018; Çelik, vd.,2021; Certel, Çatıkkaş ve Yalçınkaya, 2011).

Duygusal zekâ ile ilgili araştırmaların yoğunlaştığı diğer alanlarda da duygusal zekâ ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Örneğin alanyazında duygusal zekânın çeşitli performans türleri (sporcu, takım çalışma ve hizmet performansı) ile ilişkisinin araştırıldığı çalışmalar yer almaktadır (Yaşar, 2010; Mondriguez, 2017; Jimenez, 2019; Bar-On, Handley ve Fund, 2005; Prentice ve King, 2013:287; Carmeli ve Josman, 2006: 403; Sony ve Mekoth,2016: 20).

Alanyazınında, duygusal zekâ ile olan ilişkisinin incelendiği bir diğer değişkende; “Problem çözme becerisi / yetisi”dir. Söz konusu iki değişken arasındaki ilişki, çeşitli örneklemeler özelinde ortaya konmaya çalışılmıştır (Güler, 2006; İşmen, 2001).

Duygusal zekâ ile ilgili çalışmaların yoğunlaştığı bir diğer alanda da çeşitli liderlik türleri ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiye odaklanılmaktadır (Çakar ve Arbak, 2002; Parks, 2012; Arslan ve Kılıç, 2021). Bu çalışmalara paralel olarak duygusal zekâ ile girişimcilik arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara da rastlanmaktadır (Cross ve Travaglione, 2003; Koca Ballı, 2015).

Duygusal zekâ ile ilişkili olarak çalışılan bir diğer alanda “kişilik özellikleri”dir. Bu bağlamda “yılmazlık”, “uyumluluk”, “kaygı” gibi kişilik özelliklerinin duygusal zekâ ile ilişkisi incelenmektedir (Özdayı, 2016; Fernandez vd.,2020; Trigueros, vd.,2020; Balyan, vd.,2021).

Son olarak; alanyazınında, çeşitli demografik özelliklerin, duygusal zekâ üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalara da rastlanmaktadır (Sezgin, 2021; Şentuna, Serter ve Biçer, 2021; Tekin, 2014; Aşan ve Özyer, 2003; Gürbüz ve Yüksel, 2008).

## **1.2. Eleştirel Düşünme Kavramı**

Sorgulama, anlamlandırma, analiz edebilme anlamlarında kullanılan Yunanca'daki "kritikos" sözcüğü, Türkçe'deki "Eleştirel" kelimesine karşılık gelmektedir. Kritikos, kelimesi anlam açısından; çevremizi sorgulayarak, bireyin kendisinin ve diğer insanların düşünme süreçlerini analiz edebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Duran, 2019: 152). Düşünme ise, bireyin içinde bulunduğu durumunu tanımlayabilmesi amacıyla gerçekleştirdiği etkinliklerden oluşan mental bir süreçtir (Güven ve Kürüm, 2008: 54).

Bu bağlamda eleştirel düşünme ise; sıklıkla gerçeklerin detaylı değerlendirilmesi ve devamında söz konusu gerçeklikleri kaynak alan problemlerin çözülmesinden oluşan güvenilir bir düşünme biçimi olarak ifade edilebilir. (Chun 2010: 2). Inch ve Warnic'e (1994) göre eleştirel düşünme "problemleri, soruları veya durumları incelemek; tüm erişilebilir bilgileri bütünleştirmek, hipotezlere veya sonuca ulaşmak ve bu yolla bir fikri doğrulamak"tır. Farklılaşan bir bakış açısı olan Kökdemir'e (2003: 3-5) göre ise, eleştirel düşünme; ortaya konan sonuçlara devamlı olumsuz anlamlar yükleyen ve beraberinde eleştirme anlamı olan bir kavram değildir. Tersine eleştirel düşünme aracılığıyla, eldeki mevcut bilgi ile kesin bir yargıda bulunmak yerine, farklı bakış açıları sayesinde ilgili konuya alternatif açıklamalar getirmek mümkün olmaktadır. Eleştirel düşünme tanımlarının ortak noktaları; 1990 yılında gerçekleştirilen Delphi Projesi aracılığıyla da özetlenmiştir. Amerikan Felsefe Derneği'nin düzenlediği, 46 araştırmacının katılımı ve görüşlerinin bir araya getirilmesi ile gerçekleştirilen Delphi projesine göre; eleştirel düşünmeyi oluşturan 6 temel beceri tespit edilmiştir. Yorum, analiz, değerlendirme, sonuç çıkarma, açıklama ve öz düzenleme olarak belirlenen altı becerinin tamamı eleştirel düşünmenin temelidir (Demircioğlu, 2012: 14-15)

Alanyazınında çeşitli tanımlara ve açıklamalara rastlanmakla birlikte, "eleştirel düşünme eğilimi" genellikle, "kişinin eleştirel düşünmeye karşı olan istekliliği" anlamında kullanılmaktadır. Bu bakış açısı ile; bireyde, eleştirel düşünme becerisinden söz edilebilmesi için, eleştirel düşünme eğiliminin var olması gereklidir (Yıldırım ve Şensoy, 2011: 525).

Amerikan Felsefe Derneği tarafından geliştirilen "California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği" kıstas alındığında; "Doğruyu Arama", "Açık Fikirlilik", "Analitiklik", "Sistematiklik", "Kendine Güven", "Meraklılık" ve "Olgunluk" olarak isimlendirilen eğilim türleri karşımıza çıkmaktadır. "California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği" aracılığı ile belirlenen söz konusu bu eğilimler aynı zamanda eleştirel düşünmeyi oluşturan 7 temel eğilim olarak da tanımlanmaktadır (Gökgöz, 2020: 56).

### **1.2.1. Eleştirel Düşünmenin Ölçülmesi**

İlgili alanyazını incelendiğinde eleştirel düşünmenin ölçülmesinde farklı yöntemlere başvurulduğu görülmektedir. Çeşitli testler, ölçekler, gözlem teknikleri, bireysel görüşmeler gibi ölçme araçlarından yararlanılmıştır. Ancak bu ölçme araçları içerisinde çok yönlü testler, hedef kitle tarafından kolayca doldurulabilmesi ve araştırmacıya kolay değerlendirilme olanağı sağlaması gibi getirileri nedeniyle daha fazla tercih edilmektedirler (Güzel, 2022: 37-38). Nitekim alanyazını

incelendiğinde; eleştirel zekânın ölçümü için yaygın olarak kullanılan ve ağırlıklı olarak çoktan seçmeli testlerden oluşan birçok ölçme aracı yer almaktadır. Bu ölçme araçları arasından sıklıkla kullanılanları aşağıdaki gibidir.

*Cornell Eleştirel Düşünme Testi Düzey X*: 4-14. sınıf öğrencilerine uygulanabilen bu test; bu sınıflar seviyesindeki bireylerin eleştirel düşünme düzeylerini saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Ennis, Millman ve Tomko (1985) tarafından geliştirilen ilgili test; çoktan seçmeli olması, öyküleme yöntemiyle hazırlanmış olması ve analizinin yapılmasının kolay olması nedeniyle araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir (Akar, 2007; Gülveren, 2007). Testin Türkçeye uyarlanması ve güvenilirlik çalışmaları Kurnaz (2007), Gülveren (2007) ve Akar (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir.

*California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği*; 1990'da Amerikan Felsefe Derneği'nin düzenlemiş olduğu Delphi projesi kapsamında geliştirilen bir ölçektir. Ölçeğin; doğruyu arama, kendine güven, meraklılık, açık fikirlilik, olgunluk, sistematiklik, analitiklik olmak üzere yedi alt boyutu bulunmaktadır. (Facione vd., 1998). Ölçek, Türkçeye ve Türk kültürüne Kökdemir (2003) tarafından uyarlanmıştır.

*Ennis- Weir Eleştirel Düşünme Yazılı Testi*; Eleştirel düşünme becerisini ölçmeyi hedefleyen bu test, Robert H. Ennis ve Eric Weir (1985) tarafından geliştirilmiştir. Test, bir eleştirel düşünme testi olmasının yanı sıra eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye yönelik bir öğretim materyali olarak değerlendirilmektedir (Aybek, 2007: 49-50).

*Watson-Glaser Eleştirel Düşünme Değerlendirilmesi Testi (Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal)*: G. Watson ve E. M. Glaser'in geliştirdiği Eleştirel Düşünme Değerlendirilmesi Testi, Toplam 80 sorudan oluşmaktadır. Dokuzuncu sınıf öğrencilerine yönelik olarak kurgulanan bu test iki ayrı form şeklinde dizayn edilmiştir ve bu iki form kendi içinde beş alt test içermektedir (Demircioğlu, 2012: 24). Testin Türk kültürüne uyarlanması çalışmaları Çıkrıkçı (1993, 1996) ve Evcen (2002) tarafından gerçekleştirilmiştir.

*Critical Thinking Disposition Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (Critical Thinking Disposition)*; Ricketts ve Ruds'un (2005) geliştirdiği EMI ölçeği oluşturulurken Facione'nun (1990) çalışmaları kaynak alınmıştır. EML ölçeği, Öngörüsellik, Bilişsel Olgunluk ve Yenilikçilik olarak ifade edilen üç yapıdan oluşmaktadır. Söz konusu üç yapı oluşturulurken Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimi ölçeğinin faktör analizi verilerinden yararlanılmıştır.

### 1.2.2. Alanyazınında Eleştirel Düşünme

Alanyazınında eleştirel düşünme ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar, belirli odak konular etrafındaki kümelenmiştir. Bu bağlamda yapılan araştırmaları belirli gruplar altında sınıflandırmak mümkündür. Birinci grupta akademik başarı düzeyi ile eleştirel düşünce arasındaki ilişkiyi inceleyen yayınlara rastlanmaktadır (Overton, 1993; Kayagil, 2010; Aksu ve Koruklu, 2015; Akbıyık, 2002; Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Alanyazını incelediğinde farklı öğretim yöntemleri ve teknikleri ile eleştirel düşünme becerisi arasındaki ilişkiyi değerlendiren bir diğer araştırma kümesiyle daha karşılaşılmaktadır (Şahinel, 2001; Akınoğlu, 2001; Zobisch, 2005; Özüberk, 2002; Güzel, 2005; Alkaya, 2006; Mecit, 2006; Kanik, 2010; Eğmir, 2016; Ünlü, 2017; Baştopçu, 2018; Burkhart, 2006; Phillips, 2010; Tiruneh, Verburgh ve Elen, 2014; Cleveland, 2015). Yine bu alana

paralel olarak çeşitli eğitim stratejilerinin eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkilerini inceleyen bazı araştırmalara da rastlanmaktadır (Sulaiman,2012; Collier vd.,2002). Eleştirel düşünme araştırmalarının yoğunlaştığı bir diğer grup olarak; eleştirel düşünmenin ölçüm / değerlendirme yöntemlerini inceleyen çalışmalar karşımıza çıkmaktadır (Renaud ve Murray, 2008; Ku, 2009; Akdere, 2012; Göbel Dinçer, 2013; Polat, 2014; Facione, Facione ve Carol, 1994; Ricketts ve Rudd, 2005; Rone ve Xiang, 2002; Evcen, 2002; Şahin, 2009; Kutlu ve Vural, 2004). Yine düşünme eğitim programlarının eleştirel düşünme üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalara da alanyazınında sıklıkla rastlanmaktadır (Tok, 2008; Tok ve Sevinç, 2010; Sönmez, 2016; Aybek, 2007; Önal, 2020). Son olarak; alanyazınında, çeşitli demografik özelliklerin, eleştirel düşünme üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalara da rastlanmaktadır (Özdemir, 2005; Akar 2007; Fitriani vd. 2019; Cheung vd., 2001).

Ayrıca uluslararası alanyazınında bu çalışmaya paralel olarak eleştirel düşünme ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi farklı örneklemeler özelinde inceleyen az da olsa çalışmaya da rastlanmaktadır (Alvandi vd. 2015; Stedman ve Andenoro, 2006). Bu çalışmalardan ilki olan Stedman ve Andenoro'nun (2006) çalışmasında duygusal zekâ ile eleştirel düşünme arasında olumlu yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak bir diğer çalışma olan Alvandi, Mehrdad ve Karimi'nin (2015) araştırmasında ise çalışmanın örnekleminin bir parçası olan öğretmenler özelinde eleştirel düşünme becerisi ile duygusal zekâ arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır.

## **2. YÖNTEM**

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ özelliği ile eleştirel düşünme eğilimi arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Araştırma örneklemini Kayseri Üniversitesinde öğrenim gören bireyler oluşturmaktadır. Araştırmada veriler anket yöntemi ile toplanmıştır. Anket uygulamasına yönelik Kayseri Üniversitesinden 30.12.2021 tarih ve 79 numaralı “etik kurul onayı” alınmıştır. Araştırma anketi yüz yüze ve çevirim içi olmak üzere iki farklı şekilde uygulanmıştır.

Araştırma bir nicel bir araştırmadır ve yöntem olarak “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. Araştırma verileri normal dağılım sergilemektedir. Ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri -1 ve +1 arasında bulunmaktadır. Bu yüzden araştırmada parametrik testler kullanılmıştır. Veriler SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla “Pearson-Korelasyon analizi“, bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisinin belirlenebilmesi amacıyla “basit doğrusal regresyon analizi“ ve bağımsız değişken alt boyutlarının bağımlı değişkene etkisinin belirlenebilmesi için “çoklu doğrusal regresyon analizi” yapılmıştır.

### **2.1. Araştırma Örneklemi**

Araştırmanın ana kütlelerini Kayseri Üniversitesinde öğrenim gören ön lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde yüksekokulda aktif olan dört bölümde toplam 440 öğrenci bulunmaktadır.

Ana kütlelerden örneklem almak için kullanılan formülüne göre  $n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq}$  (Yıldız vd., 2002) %95 güven aralığında anlamlı sonuç alabilmek amacıyla n=205 adet anketin yeterli olduğu hesaplanmıştır.

$n = \frac{440 \times (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}{(0,05)^2 \times (440-1) + (1,96)^2 \times (0,5 \times 0,5)} = 205$ . Araştırma kapsamında toplam 218 öğrenciye anket uygulanmıştır. Dolayısıyla örneklem grubu ana kütleyle temsil edebilecek düzeydedir.

Araştırma katılımcılarının demografik özelliklere göre frekans dağılımı ve yüzde dağılımı Tablo 1’de verilmektedir.

**Tablo 1. Demografik Dağılım**

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kadın	153	70,2
Erkek	65	29,8
Medeni Durum	Frekans	Yüzde (%)
Evli	5	2,3
Bekâr	213	97,7
Yaş	Frekans	Yüzde (%)
17-18	21	9,6
19-20	123	56,5
21-22	62	28,4
23-24	4	1,8
25 ve üzeri	8	3,7
Gelir TL	Frekans	Yüzde (%)
0-3000	81	37,2
3001-6000	86	39,4
6001-9000	28	12,8
9001-12000	17	7,8
12001 ve üzeri	6	2,8
<b>Toplam</b>	<b>218</b>	<b>100</b>

Tablo 1’e göre katılımcıların %70,2’si (153 kişi) kadın %29,8’i (65 kişi) ise erkektir. Ayrıca %97,7’si (213 kişi) bekâr, %2,3’ü (5 kişi) evlidir. Araştırma örneklemini ön lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Bundan dolayı bekâr katılımcıların oldukça yüksek oranda olması beklenen bir durumdur. Yaş değişkenine göre katılımcıların yarısından fazlası %56,5 (123 kişi) 19-20 yaş aralığındadır. Gelir seviyesi değişkenine göre ise en yüksek katılım 6000 TL ve aşağı gelire sahip olan gruba aittir %76,6 (147 kişi).

Katılımcıların öğrenim görülen sınıfa göre dağılımı Tablo 2’de verilmektedir.

**Tablo 2. Sınıfa Göre Dağılım**

Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
1. Sınıf	140	64,2
2. Sınıf	78	35,8
<b>Toplam</b>	<b>218</b>	<b>100</b>

Araştırmanın ana külesini ön lisans öğrencileri oluşturduğu için örneklem grubu 1. sınıf ve 2. sınıf olmak üzere sınıf değişkenine göre 2’ye ayrılmaktadır. Araştırmaya 1. Sınıfta öğrenim gören 140 kişi (%64,2) 2. sınıfta öğrenim gören 78 kişi (35,8) katılmıştır.



Katılımcıların programı tercih nedenine göre dağılımı Tablo 3'te verilmektedir.

**Tablo 3. Tercih Nedenine Göre Dağılım**

Tercih Nedeni	Frekans	Yüzde
Kendi isteği	153	70,2
Aile İsteği	18	8,3
Çevre Baskısı	3	1,4
Diğer	44	20,2
<b>Toplam</b>	<b>218</b>	<b>100</b>

Araştırmaya katılan bireylerin büyük bir bölümü, %70,2'si (153 kişi) öğrenim gördüğü programı kendi isteğiyle tercih etmiştir. Buna karşın %8,3'ü aile isteği ile %1,4'ü çevre baskısı ile ve %20,2'si diğer faktörler nedeniyle öğrenim gördükleri programı tercih etmişlerdir. Katılımcıların ikamet yerine göre dağılımı Tablo 4'te verilmektedir.

**Tablo 4. İkamet Yerine Göre Dağılım**

İkamet	Frekans	Yüzde
Aile Yanı	165	75,7
Öğrenci Evi	9	4,1
Öğrenci Yurdu	34	15,6
Diğer	10	4,6
<b>Toplam</b>	<b>218</b>	<b>100</b>

Katılımcıların %75,7'si aile yanında ikamet etmektedir. Sadece %24,3'ü öğrenci evi, öğrenci yurdu ve diğer yerlerde ikamet etmektedir. Bu durum yüksek okul öğrenci profilinin yüksek oranda sürekli ikameti Kayseri İlinde olan öğrencilerden oluştuğunun göstergesidir. Katılımcıların hedef sektöre göre dağılımı Tablo 5'te verilmektedir.

**Tablo 5. Hedef Sektöre Göre Dağılım**

Hedef	Frekans	Yüzde (%)
Kamu	147	67,4
Özel	56	25,7
Diğer	15	6,9
<b>Toplam</b>	<b>218</b>	<b>100</b>

Araştırmaya katılan bireylerin büyük bir kısmı (%67,4) ileride kamuda çalışmayı hedeflemektedir. Ayrıca katılımcıların %25,7'lik kısmı özel sektörde, %6,9'luk kısmı ise diğer sektörlerde çalışmayı hedeflemektedir. Katılımcıların mezun olunan liseye göre dağılımı Tablo 6'da verilmektedir.

**Tablo 6. Mezun Olunan Liseye Göre Dağılım**

Lise	Frekans	Yüzde
Fen Lisesi	3	1,4
Anadolu Lisesi	83	38,1
Meslek	25	11,5
İHL	94	43,1
Açık/Diğer	13	6,0
<b>Toplam</b>	<b>218</b>	<b>100</b>

Katılımcılar en fazla %43,1 oranla İmam Hatip Lisesinden mezun bireylerdir. İkinci olarak en fazla Anadolu Lisesi mezunu (%38,1) araştırmaya katılmıştır. Buna karşın en düşük lise mezuniyet türünün fen lisesi olduğu (%1,4) görülmektedir.

## 2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma anketi toplam 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgi formu, ikinci bölümde eleştirel düşünme eğilimi ölçeği, üçüncü bölümde ise duygusal zekâ ölçeği bulunmaktadır.

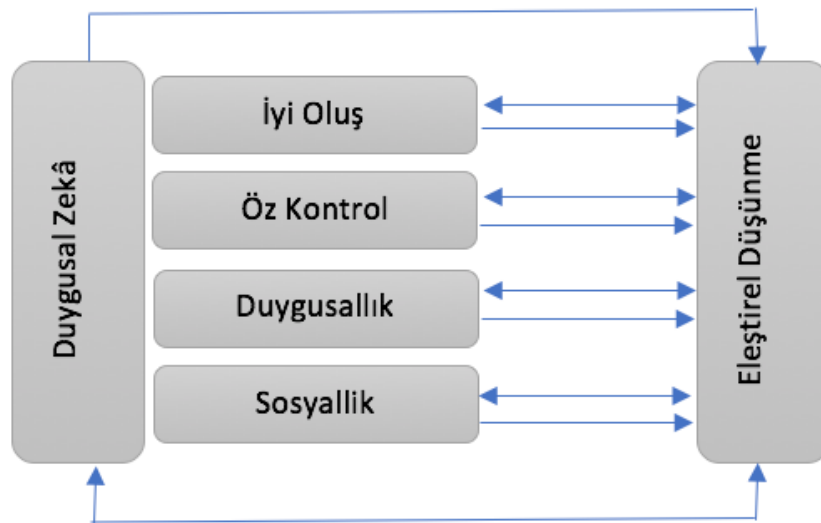
- *Eleştirel Düşünme Ölçeği*: Ölçeği Ricketts ve Ruds (2005) geliştirmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması, geçerliliği ve güvenilirliği Demircioğlu ve Kilmen (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçek “Öngörüsellik“, “Yenilikçilik“ ve “Bilişsel Olgunluk“ olmak üzere toplam 3 alt boyut ve 25 sorudan oluşmaktadır. Araştırmada yapılan analizlerde bağımsız değişkenin ve alt boyutlarının bir bütün olarak eleştirel düşünme eğilimine etkisine bakıldığından, eleştirel düşünme eğiliminin ortalama puanı dikkate alınmaktadır.

- *Duygusal Zekâ Ölçeği*: Ölçek Deniz vd. (2013) tarafından geliştirilmiştir ve 4 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Bir bütün olarak duygusal zekâ özelliğine bakmak için 20 sorunun ortalama puanı dikkate alınmaktadır. Ayrıca ölçeğe ait dört alt boyutun her birinin bağımlı değişken üzerinde etkisinin olup olmadığının tespiti için her bir alt boyuta yönelik analizler yapılmıştır. Ölçeğin “İyi Oluş“ alt boyutunu 4 soru (6-13-16-18), “Öz Kontrol“ alt boyutunu 4 soru (2\*-4\*-10-14\*), “Duygusallık“ alt boyutunu 4 soru (5\*-11\*-15-19\*) ve “Sosyallik“ alt boyutunu 4 soru (3-7\*-8-17\*) oluşturmaktadır. Ayrıca toplam duygusal zekâ ölçeğinde kalan 4 soru (1-9\*-12\*-20) ilave edilmiştir. Yıldız ile işaretlenen sorular ters puanlanmıştır.

## 2.3. Araştırma Modeli ve Hipotezlerin Kurulması

Araştırma kapsamında kurulan model Şekil 1’de verilmektedir. Araştırma değişkenleri arasında bulunan iki taraflı oklar değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için oluşturulmuştur. Ayrıca modelde bulunan tek yönlü oklar bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisine yönelik oluşturulmuştur.

Şekil 1: Araştırma Modeli



Araştırma modeli kurulduktan sonra modelde görülen ilişki ve etki durumlarına göre hipotezler aşağıdaki gibi kurulmuştur (H1= Hipotez 1; H2= Hipotez 2).

**H1:** Duygusal zekâ özelliği ile eleştirel düşünme eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

**H1a:** İyi oluş alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

**H1b:** Öz kontrol alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

**H1c:** Duygusallık alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

**H1d:** Sosyallik alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

**H2:** Duygusal zekâ özelliğinin eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

**H2a:** İyi oluş alt boyutunun eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

**H2b:** Öz kontrol alt boyutunun eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

**H2c:** Duygusallık alt boyutunun eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

**H2d:** Sosyallik alt boyutunun eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

#### 2.4. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliliği ölçeğin geliştirilmesi ve Türkçeye uyarlanması sürecinde sağlanmış olduğundan bu araştırma için ayrıca geçerlilik analizi yapılmamıştır. Ancak kullanılan ölçeklerin araştırma örneğinde aynı derecede güvenilir olup olmadığını tespit etmek amacıyla tekrar güvenilirlik analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

**Tablo 7. Güvenilirlik Analizi Sonuçları**

Ölçek Adı	Madde Sayısı	Güvenilirlik Düzeyi ( $\alpha$ )
<b>Duygusal zekâ</b>	20	0,897
- İyi Oluş	4	0,735
- Öz Kontrol	4	0,620
- Duygusallık	4	0,602
- Sosyallik	4	0,688
<b>Eleştirel Düşünme</b>	25	0,939
- Öngörüsellik	11	0,892
- Yenilikçilik	7	0,805
- Bilişsel Olgunluk	7	0,794

Bir ölçeğin güvenilir bir ölçek olması için Cronbach Alpha değerinin  $\alpha > 0,6$  olması yeterlidir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Tablo 7’de görüldüğü gibi güvenilirlik analizinin sonuçlarına göre, hesaplanan Cronbach’s Alpha değerleri  $\alpha > 0,6$  olduğundan ölçeklerin güvenilirlikleri sağlanmıştır.

### 3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma hipotezlerini test etmek amacıyla iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını yönelik doğrusal korelasyon analizi ve bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde bir etkisinin bulunup bulunmadığına yönelik ise doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır.

Kurulan H1 ve H1a, H1b, H1c, H1d alt hipotezlerinin test edilebilmesi için değişkenler arasındaki ilişkilerin varlığı ve derecesi ile ilgili doğrusal korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

**Tablo 8. Korelasyon Analizi Sonuçları**

Değişkenler	1	1.1	1.2	1.3	1.4	2	2.1	2.2
<b>1. Duygusal Zekâ</b>	1							
<b>1.1. İyi Oluş</b>	0,812**	1						
<b>1.2. Öz Kontrol</b>	0,753**	396**	1					
<b>1.3. Duygusallık</b>	0,850**	589**	603**	1				
<b>1.4. Sosyallik</b>	0,888**	696**	590**	716**	1			
<b>2.Eleştirel Düşünme</b>	0,636**	624**	347**	436**	580**	1		
<b>2.1. Öngörüsellik</b>	0,602**	615**	292**	426**	566**	958**	1	
<b>2.2. Yenilikçilik</b>	0,543**	550**	287**	319**	494**	931**	864**	1
<b>2.3. B. Olgunluk</b>	0,592**	533**	374**	432**	525**	870**	741**	724**

\*\* 0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 8’e göre araştırmaya ait değişkenler ve değişkenlerin alt boyutlarının tamamında pozitif yönü ve anlamlı (0,01 düzeyinde) ilişkiler bulunmaktadır. İlişki düzeyindeki güç “0,00-0,25” arasında ise “çok zayıf”, “0,26-0,49” arasında ise “zayıf”, “0,50-0,69” arasında ise “orta”, “0,70-0,89” arasında ise “yüksek” ve “0,90-1,00” arasında ise, “çok yüksek” olmaktadır (Kalaycı, 2014). Analiz sonuçlarına göre duygusal zekâ ile iyi oluş (0,813), öz kontrol (0,753), duygusallık (0,850) ve sosyallik (0,888) arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak eleştirel düşünme eğiliminin öngörüsellik (0,958) ve yenilikçilik (0,931) ile arasında çok yüksek, bilişsel olgunluk (0,870) ile arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

H1’in test edilmesi kapsamında ortaya konan bulgulara göre duygusal zekâ ile eleştirel düşünme eğilimi arasında (0,636) 0,01 anlamlılık düzeyinde orta seviyede pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuç H1’i doğrulamaktadır. Ayrıca eleştirel düşünme ile iyi oluş (0,624) ve sosyallik (0,580) alt boyutları arasında orta seviyede, öz kontrol (0,347) ve duygusallık (0,436) alt boyutları ile zayıf seviyede pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulgularla H1a, H1b, H1c ve H1d doğrulanmıştır.

Kurulan H2 hipotezinin test edilebilmesi için duygusal zekâ bağımsız değişkeninin bir bütün olarak eleştirel düşünme eğilimi bağımlı değişkeni üzerinde bir etkisinin olup olmadığı ile ilgili “basit doğrusal regresyon analizi” yapılmış ve sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

**Tablo 9. Basit Regresyon Analizi Sonuçları**

Katsayılar Tablosu					
Kavramlar	B	St.Hata	Beta	t	p
<b>Sabit Terim</b>	1,562	0,203		7,706	0,000*
<b>Bağımsız Değişken</b>					
Duygusal zekâ	0,646	0,053	0,636	12,110	0,000*
Model Özeti: R=0,636; R <sup>2</sup> =0,404; Adj.R <sup>2</sup> = 0,402; F= 146,660; p=0,000 Bağımlı Değişken= Eleştirel Düşünme / *p<0,05					

Tablo 9'a göre kurulan regresyon modeli bir bütün olarak anlamlıdır (F= 146,660; p=0,000; p<0,05). Ayrıca duygusal zekânın bir bütün olarak eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı (p=0,000; p<0,05) bir etkisinin bulunduğu görülmektedir. Eleştirel düşünme eğiliminde meydana gelen değişimin %40,4'ü duygusal zekâ bağımsız değişkeni tarafından açıklanmaktadır (R<sup>2</sup>=0,404). Elde edilen bu sonuca göre duygusal zekâ düzeyinde meydana gelen bir artış eleştirel düşünme eğilimi de artırmaktadır. Dolayısıyla H2 doğrulanmıştır.

Kurulan H2a, H2b, H2c ve H2d hipotezlerinin test edilebilmesi için duygusal zekâ bağımsız değişkeninin alt boyutlarının eleştirel düşünme eğilimi bağımlı değişkeni üzerinde bir etkisinin olup olmadığı ile ilgili “çoklu doğrusal regresyon analizi“ yapılmış ve sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir.

**Tablo 10. Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları**

Katsayılar Tablosu					
Kavramlar	B	St.Hata	Beta	t	p
<b>Sabit Terim</b>	1,797	0,201		8,937	0,000*
<b>Bağımsız Değişkenler</b>					
İyi Oluş	0,359	0,060	0,437	5,950	0,000*
Öz Kontrol	0,025	0,056	0,031	0,451	0,653
Duygusallık	-0,045	0,071	-0,050	-0,626	0,532
Sosyallik	0,239	0,072	0,294	3,317	0,001*
Model Özeti: R=0,657; R <sup>2</sup> =0,432; Adj.R <sup>2</sup> = 0,421; F= 40,472; p=0,000 Bağımlı Değişken= Eleştirel Düşünme / *p<0,05					

Tablo 10'a göre kurulan regresyon modeli bir bütün olarak anlamlıdır (F= 40,472; p=0,000; p<0,05). Eleştirel düşünme eğiliminde meydana gelen değişimin %42,1'i modele dahil edilen bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır (Adj.R<sup>2</sup>=0,421). Analiz sonucuna göre duygusal zekâ alt boyutlarından “iyi oluş“ (p=0,000; p<0,05) ve “sosyallik“ (p=0,001; p<0,05) alt boyutlarının eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu görülmektedir. Buna karşın “öz kontrol“ (p=0,653; p>0,05) ve “duygusallık“ (p=0,532; p>0,05) alt boyutlarının eleştirel düşünme eğilimi üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuca göre duygusal zekâ düzeyinde meydana gelen bir artış eleştirel düşünme eğilimini de artırmaktadır. Elde edilen bu sonuçlara göre duygusal zekâ alt boyutlarından “iyi oluş“ ve “sosyallik“ özelliklerinde meydana gelen bir artış eleştirel düşünme eğilimini de artırmaktadır. Dolayısıyla H2a ve H2b doğrulanmıştır. Ancak duygusal zekâ alt boyutlarından “öz kontrol“ ve “duygusallık“ özelliklerinde meydana gelen bir artışın eleştirel düşünme eğilimi üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla H2c ve H2d reddedilmiştir.

## SONUÇ

Üniversiteler sahip oldukları misyonla çok önemli bir toplumsal statüye sahiptir. Ülkelerin geleceğinin mimarı olan ve geleceğe yön veren nesiller yüksek oranda üniversitelerden yetişmektedir. Bundan dolayı üniversiteler bünyesinde yapılan bilimsel araştırmalar kadar, üniversitede eğitim alan öğrenciler üzerinde yapılan bilimsel araştırmalar da büyük bir önem taşımaktadır. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin “duygusal zekâ özellikleri” ile “eleştirel düşünme eğilimleri” arasında bir ilişkinin var olup olmadığı ve duygusal zekâ özelliğinin eleştirel düşünme eğilimine bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre duygusal zekâ özelliği ile eleştirel düşünme eğilimi arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular literatürde bulunan benzer çalışmaların sonuçlarıyla da örtüşmektedir (Dutoğlu ve Tuncel, 2008; Elrahimi, 2012; Kim ve Oh, 2016; Lee ve Kim, 2018; Lee vd., 2015; Stedman ve Andenor, 2006). Buna karşın Alvandi'nin (2015) araştırmasında duygusal zekâ ve eleştirel düşünme arasında anlamlı ilişkiler bulunmamaktadır. Araştırma kapsamında ayrıca duygusal zekâ alt boyutlarının eleştirel düşünme eğilimi ile ilişkisi çok yönlü olarak ele alınmıştır. Buna göre “iyi oluş“, “öz kontrol“, duygusallık“ ve “sosyallik“ özellikleri ile “eleştirel düşünme eğilimi“ arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre duygusal zekâ özelliğinin bir bütün olarak eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu görülmektedir. Çelik ve Güngör (2020) ve Stedman ve Andenor (2006) da araştırmalarında bu araştırmaya benzer sonuçlar bulmuştur. Ancak Leasa'nın (2018) araştırmasına göre duygusal zekânın eleştirel düşünme eğilimi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Ayrıca, bu araştırmada duygusal zekânın alt boyutlarının her birinin eleştirel düşünme eğilimi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Buna göre “iyi oluş“ ve “sosyallik“ alt boyutunun “eleştirel düşünme eğilimi“ üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Buna karşın “öz kontrol“ ve “duygusallık“ alt boyutlarının “eleştirel düşünme eğilimi“ üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Araştırma sonuçları ve test edilen hipotezlerin sonuçları toplu halde Tablo 11’de verilmiştir.

**Tablo 11. Hipotez Tablosu**

Hipotez Adı	Kabul/Ret Durumu	Kabul/Ret Durumu
H1	Duygusal Zekâ ↔ Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul
H1a	İyi Oluş ↔ Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul
H1b	Öz Kontrol ↔ Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul
H1c	Duygusallık ↔ Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul
H1d	Sosyallik ↔ Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul
H2	Duygusal Zekâ → Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul
H2a	İyi Oluş → Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul
H2b	Öz Kontrol → Eleştirel Düşünme Eğilimi	Ret
H2c	Duygusallık → Eleştirel Düşünme Eğilimi	Ret
H2d	Sosyallik → Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kabul

↔ Değişkenler arasındaki ilişkiyi temsil ediyor

→ Bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisini temsil ediyor

Araştırma sonuçlarını bir bütün olarak değerlendirmek gerekirse, bir öğrencinin duygusal zekâ özelliği ile eleştirel düşünme eğilimi arasında bir bütün olarak ve duygusal zekânın tüm alt boyutları özelinde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Öte yandan duygusal zekâ özelliğinde meydana gelen bir artışın öğrencinin eleştirel düşünme eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı düzeyde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak duygusal zekâ alt boyutlarından “iyi oluş” ve “sosyallik” alt boyutları özelinde meydana gelen bir artışın da eleştirel düşünme eğilimini pozitif yönlü ve anlamlı bir düzeyde etkilediği söylenebilir. Kavramsal çerçevede değinildiği üzere birçok alanda başarıyı yakalama konusunda önemli bir özellik olan eleştirel düşünme eğilimini artırmanın yollarından biri de öğrencilerin duygusal zekâ özelliklerini arttırmaktan geçmektedir.

Bu araştırmada duygusal zekânın eleştirel düşünme ile ilişkisi ve duygusal zekânın eleştirel düşünmeye etkisi araştırılmıştır. Sosyal Bilimler birikimli olarak ilerleyen bir disiplin olduğu için bu araştırmanın daha sonra yapılacak bilimsel araştırmalara çıkış noktası olabilecek bir araştırma olması beklenmektedir. Eleştirel düşünme eğilimine pozitif yönde etki edebilecek örneğin bilişsel zekâ, uzamsal zekâ, kinestetik zekâ veya müziksel zekâ gibi kavramlar üzerinde bilimsel araştırmalar yapılması araştırmacılara tavsiye edilmektedir.

## **KAYNAKLAR**

- Akar, C. (2007). “İlköğretim Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Becerileri”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Akbıyık, C. (2002). “Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Akademik Başarı”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Akdere, N. (2012). “Türkiye’de Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri, Eleştirel Düşünme Öğretimine Yönelik Tutumları ve Öz Yeterlik Seviyeleri”, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akınoğlu, O. (2001). “Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Fen Bilgisi Öğretiminin Öğrenme Ürünlerine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Aksu, G. ve Koruklu, N. (2015). “Determination the Effects of Vocational High School Students' Logical and Critical Thinking Skills on Mathematics Success”, Eurasian Journal of Educational Research, 59, s.181-206.
- Alkaya, F. (2006). “Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Fen Bilgisi Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Alvandi, M., Mehrdad, A. G. ve Karimi, L. (2015). “The Relationship Between Iranian EFL Teachers Critical Thinking Skills, Their EQ and Their Students Engagement in The Task”, Theory and Practice in Language Studies, 5(3), s.555-565.
- Arslan, A. ve Kılıç, M. (2021). “Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Duygusal Zekâ ve Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. Modern Leisure Studies, 3(1), s.12-34.
- Aslan, Ş. ve Özata, M. (2006). “Sağlık Yöneticilerinde Duygusal Zekâ Boyutlarının Cooper Sawaf Haritasıyla Araştırılması”, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 9(2), s.197-222.

- Aşan Ö. ve Özyer K. (2003). “Duygusal Zekâya Etki Eden Demografik Faktörlerin Saptanmasına Yönelik Ampirik Bir Çalışma”, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1), s.151-167.
- Atila, S. (2014). "Entelektüeller, Üniversiteler ve Bilimsel Bilginin Üretilmesi Kapsamında Eleştirel Bir Deneme". Akademik İncelemeler Dergisi 4(2), s.81-94.
- Aybek, B. (2007). “Konu ve Beceri Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Düzeyine Etkisi”. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(2), s.43-60.
- B. Cross. ve A. Travaglione (2003). “The Untold Story: Is The Entrepreneur Of The 21st Century Defined By EQ?”, International Journal Of Organizational Analysis, 11(3), s.221-228.
- Balyan, M., Köksal, A. Gönkek, P. ve Zekioglu, A. (2021). “Analysis of Emotional Intelligence and Personality Traits of Students in Faculty of Sports Sciences”. Journal of Educational Psychology Propositos y Representaciones, 9. SPE(3), e1157
- Bar-On, R. (1997). “Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-I): Technical Manual”. In Multi-Health Systems. Toronto, Canada.
- Bar-on, R., Handley, R. ve Fund, J. (2005). “The Impact of Emotional and Social İntelligence on Performance. Linking Emotional Intelligence and Performance at Work”. Current Research Evidence. Magwah, Hj; Lawrence, Erlbaum.
- Baştopçu, G. (2018). “Sınıf Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Becerisini Kazandırmaya Yönelik Uygulanan Yöntem, Teknik ve Etkinliklerin Kullanımının İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Benington M.R. (2019) “Emotional Intelligence and Sociodemographic Status in Associate Degree Nursing Students”, Doctor Dissertation, Walden University.
- Burkhart, L. M. (2006). “Thinking Critically About Critical Thinking: Developing Thinking Skills Among High School Students” (Unpublished PhD Thesis). Claremont Grade University, California.
- Carmeli, A. ve Josman, Z. E. (2006). “The Relationship Among Emotional Intelligence, Task Performance, and Organizational Citizenship Behaviors”. Human Performance, 19(4), s.403-419.
- Certel, Z., Çatıkkaş, F. ve Yalçınkaya, M. (2011). “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ ile Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi”. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 13(1), s.74-81.
- Cheung, C. K., Rudowic, E., Kwan, A. S. F., Lang, G. ve Yue, X. D. (2001). “Critical Thinking Among University Students: Does the Family Background Matter?”. College Student Journal, 35 (4), s.577-598.
- Chun, M. (2010). “Taking Teaching to (performance) Task: Linking Pedagogical and Assessment Practices”, Change, 42(2), s.22-29.



- Cleveland, J. (2015). "Beyond Standardization: Fostering Critical Thinking in a Fourth Grade Classroom Through Comprehensive Socratic Circles" (Unpublished Doctoral Dissertation). Arizona State University, Arizona, ABD
- Collier, K., Guenther, T., ve Veerman, C. (2002). Developing Critical Thinking Skills Through a Variety of Instructional Strategies, Unpublished Doctoral Dissertation, Saint Xavier University.
- Conte, J. M. (2005). "A Review and Critique of Emotional Intelligence Measures" , Journal of Organizational Behavior, (26), s.433-440,
- Cooper, R., ve Sawaf, A. (1997). "Executive EQ: Emotional Intelligence in Leadership and Organizations (p. xiii \_E)". New York: The Berkley Publishing Group.
- Cooper, K. R. ve Sawaf, A. (2000). "Liderlikte Duygusal Zekâ", İkinci Basım, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2002). "Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 6(3), s.99-116.
- Çakır, G. (2021). "Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Teşkilatında Çalışan Antrenörlerin Duygusal Zekâ ve Liderlik Özelliklerinin Araştırılması". Doktora Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çelik, D. Ö., Yılmaz, O. Şahin, İ. ve Besler, M. (2021). "Elit Seviyedeki Bireysel Kadın Sporcuların Duygusal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi". Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 6(1), s.110-122.
- Çelik, O. B. ve Güngör, N. (2020). "A Structural Model of the Relationships between The Emotional Intelligence and the Critical Thinking Disposition in Physical Education and Sports Teacher Candidates". Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi, 2 (1), s.10-20.
- Çetin. M. (2007). "Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler." Ege Akademik Bakış 7(1) s.217-238.
- Çıkrıkçı, N. (1993). "Watson-Glaser Eleştirel Akıl Yürütme Gücü Ölçeğinin (form Y M) Lise Öğrencileri Üzerindeki Ön deneme Uygulaması". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 25(2), s.559-569.
- Çıkrıkçı, N. (1996). "Eleştirel Düşünme: Bir Ölçme Aracı ve Bir Araştırma", Sözlü Bildiri, III. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Adana
- Çiçek, M. (2011). "Stratejik Düşüncenin Belirleyicileri Olarak Eleştirel ve Yaratıcı Düşünce." Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demircioğlu, E. (2012). "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğinin Uyarlama Çalışması ve Faktör Yapısının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demircioğlu, E. ve Kilmen, S. (2014). "An Adaptation Study of Critical Disposition Scale." The Journal of Academic Social Science Studies. 27, s.203-208.

- Deniz, M.E., Özer, E. ve Işık, E., (2013). “Trait Emotional Intelligence Questionnaire–Short Form: Validity and Reliability Studies.” *Education and Science*, 38(169), s.407-419.
- Dulewicz V. ve Higgs M. (1999). “Emotional Intelligence Br Measured And Developed,” *Leadership & Organizational Development Journal*, 20(5), s.242-253.
- Duran, V. (2019). “Öğretmen Adaylarının Akıl Yürütme Stilleri, Bilişsel Çarpıtmaları ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği” Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İzmir.
- Dutoğlu, G. ve Tuncel, M. (2008). “Aday Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri İle Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişki” *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), s.11-32.
- Ebrahimi, M. R. ve Moafian, F. (2012). “Does Emotional Intelligence Or Self-Efficacy Have Something To Do With High School English Teachers' Critical Thinking, Considering Demographic Information?” *International Journal of Linguistics*, 4(4), s.224-242.
- Eğmir, E. (2016). “Eleştirel Düşünme Becerisi Öğretim Programının Hazırlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi”. Doktora Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ennis, R. H., ve Weir, E. E. (1985). “The Ennis-Weir Critical Thinking Essay Test: An Instrument For Teaching and Testing”. Midwest Publications.
- Erbektaş, E. Üzüm, H. Özen, G. Arslan, T. Ertan, G. ve Elveren, A. (2017). “Amatör ve Profesyonel Sporcuların Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), s.263-274.
- Ersoy, E. ve Başer, N. (2011). “İlköğretim İkinci Kademedeki Eleştirel Düşünmenin Yeri”, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), s.1-10.
- Evcen, D. (2002). “Watson-Glaser Eleştirel Akıl Yürütme Gücü Testinin (Form S) Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi.
- Facione, P. A. (1990). “Critical Thinking: A Statement of Expert Concensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction”. *Delphi Report Executive Summary*, s.315-423.
- Facione, N. C., Facione, P. A. ve Carol, A. S. (1994). Critical “Thinking Disposition As A Measure of Component Clinical Judgement: The Development of the California Critical Thinking Disposition Inventory”. *Journal of Nursing Education*, 33(8), s.345–350.
- Facione, P. A., Facione, N. C., & Giancarlo, C.A.F. (1998). “The California Critical Thinking Dispositions Inventory”. Academic Pres.
- Fernández, M. M., Brito, C.J., Miarca, B. ve Diaz, A.L. (2020). “Anxiety and Emotional Intelligence: Comparisons Between Combat Sports, Gender and Levels Using the Trait Meta-Mood Scale and the Inventory of Situations and Anxiety Response”. *Frontiers in Psychology*, 11(130), s.889
- Fitriani, H., Asy'ari, M., Zubaidah, S. ve Mahanal, S. (2019). “Exploring the Prospective Teachers’ Critical Thinking and Critical Analysis Skills.” *Jurnal Pendidikan IPA Indonesia*, 8(3), s.379-390.

- Goleman, D. (1995). “Duygusal Zekâ Neden IQ’dan Daha Önemlidir?” (Çev.Yüksel, S, B.). New York: Bantam Dell. İstanbul Varlık Yayınları.
- Göbel Dinçer, Ş. (2013). “Sınıf Öğretmenlerini Eleştirel Düşünme Becerisi Öğretimi Yeterlilikleri ve Uygulamaları.” Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gökgöz, H. (2020). “Örgütsel Öğrenme ve Eleştirel Düşünmenin Örgüt İçi Girişimciliğe Etkisi.” Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi.
- Göktaş Kulualp, H. ve Erol, S. (2017). “Mikro Açıdan Turizm Sektörü Yöneticilerinin Duygusal Zekâ Düzeylerini Etkileyen Demografik Değişkenler”. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı, s.120-130.
- Gül, H., İnce, M. ve Korkmaz, O. (2014). “Çalışma Yaşamında Duygusal Zekâ ve Bireylerin Duygusal Zekâ Düzeylerini Kullanabilme Becerileri Üzerine Bir Araştırma”. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), s.30-49.
- Güler, A. (2006). “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki İncelenmesi.” Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülveren, H. (2007). “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerileri ve Bu Becerileri Etkileyen Eleştirel Düşünme Faktörleri”, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Gürbüz, S, ve Şahin, F. (2018). “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.” Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz S. ve Yüksel M. (2008). “Çalışma Ortamında Duygusal Zekâ; İş Performansı, İş Tatmini, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Bazı Demografik Özelliklerle İlişkisi”, Doğu Üniversitesi Dergisi, 9(2), s.174-190.
- Güven, M. ve Kürüm D. (2008). “The Relationship between Teacher Candidates’ Learning Styles and Critical Thinking Dispositions (An Investigation on the Students in Faculty of Education in Anadolu Uni”, Elementary Education Online, 7(1), s.53-70.
- Güzel, İ. (2022). “Eleştirel Düşünme Becerisi Öğretiminin Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerine ve Türkçe Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi” Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi.
- Güzel, S. (2005). “Eleştirel Düşünme Becerilerini Temele Alan İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrenme Ürünlerine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Inch, B. ve Warnick, E. S. (1994). “Critical Thinking and Communication: The Use of Reason in Argument.” New York, NY: Macmillan.
- İşmen A. E. (2001). “Duygusal Zekâ ve Problem Çözme”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 13, s.114-115.
- Jacka, J. M. (2018). “How is Your EQ?”, Soft Skills, s.36-41.
- Kalaycı, S. (2014). “SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri”, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

- Jimenez, J. E. (2019). “A Correlational Study: The Relationship Between a Coach’s Emotional Intelligence and Team Potency” (Unpublished Doctoral dissertation). Adler University, Chicago, Vancouver.
- Kanik, F. (2010). “An Assessment of Teachers’ Conceptions of Critical Thinking and Practices For Critical Thinking Development At Seventh Grade Level”. Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kayagil, S. (2010). “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Becerilerinin Matematik Başarısını Yordaması”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.
- Kim, Y. S. ve Oh, E. J. (2016). “Relationship Among Emotional İntelligence, Critical Thinking And Major Satisfaction in Nursing Students.” Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society, 17(7), s.103-111.
- Koca Ballı, A.İ. (2015) “Duygusal Zekâ, Stresle Başa Çıkma Yöntemleri, Liderlik Davranışları ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkinin Analizi: Kadın Girişimciler Üzerine Bir Çalışma”, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kökdemir, D. (2003). “Eleştirel Düşünme ve Bilim Eğitimi”. Pivolka, 2(4), s.3-5.
- Kökdemir, D. (2003). “Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme”. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı.
- Ku, K.Y.L. (2009). “Assessing Students’ Critical Thinking Performance: Urging for Measurements Using Multi-Response format”. Thinking Skills and Creativity, 4, s.70-76.
- Kurnaz, A. (2007). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri ve İçerik Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerileri, Erişi ve Tutumlarına Etkisi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi.
- Kutlu, O. ve Akar Vural, R. (2004). “Eleştirel Düşünme: Ölçme Araçlarının İncelenmesi ve Bir Güvenirlik Çalışması”. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 13(2) S.189-200.
- Leasa, M. (2018). “The Correlation Between Emotional Intelligence And Critical Thinking Skills With Different Learning Styles In Science Learning”. In A. Suparmi and D. A. Nugraha (Eds.), AIP Conference Proceedings 2014(1), s.020135). AIP Publishing LLC.
- Lee, O. S., Gu, M. O. ve Kim, M. J. (2015). “Influence Of Critical Thinking Disposition And Emotional Intelligence On Clinical Competence In Nursing Students”. Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society, 16(1), s.380-388.
- Lee, O. S. ve Kim, M. J. (2018). “The Relationship Between Emotional Intelligence, Critical Thinking Disposition And Clinical Competence In New Graduate Nurses Immediately After Graduation”. Journal of Digital Convergence, 16(6), 307-315.
- Mayer, J. D., ve Salovey, P. (1997). “What Is Emotional Intelligence?” In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), Emotional Development And Emotional Intelligence: Implications For Educators (pp. 3–31). New York: Basic
- Mayer, J.D. Salovey, P. ve Caruso, D.R. (2004) “Emotional Intelligence: Theory, Findings and Implications”, Psychological Inquiry, 15(3) s.197-215.

- Mecit, Ö. (2006). "The Effect of 7E Learning Cycle Model on the Improvement of Fifth Grade Students' Critical Thinking Skills". Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Mete, F. ve Akpınar, K. D. (2013). "Dil Öğrenimi ve Duygusal Zekâ", 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, 2(5), s.73-85.
- Meyer, B. ve Fletcher, T. B. (2007). "Emotional Intelligence: A Theoretical Overview and Implications for Research and Professional Practice in Sport Psychology". Journal of Applied Sport Psychology, 19(1), s.1-15.
- Mondriguez, L. A. (2017). "Predicting Performance in College Basketball in Puerto Rico Through Coaches' Emotional Intelligence and Team Cohesion". Doctoral dissertation, Northcentral University.
- Overton, J.C. (1993). "An Investigation of the Effects of Thinking Skills Instruction on Academic Achievement and the Development of Critical and Creative Thinking Skills of Second, Fourth and Sixth Grade Students" Yayınlanmamış Doktora Tezi. The University of Alabama.
- Önal, İ. (2020). "Eleştirel Düşünme Becerilerine Yönelik bir Program Geliştirme Çalışması". Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdayı, N. (2016). "Elit Sporcularda İletişim Becerileri ile Duygusal Zekânın Yılmazlık Üzerindeki Etkisi ve Problem Çözme Becerisinin Aracılık Rolü". Doktora Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, S. M. (2005). "Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi". Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(3), s.297-316.
- Özüberk, D. (2002). "Feuerstein'in Aracılı Zenginleştirme Programı Temel Alınarak Hazırlanan Programın Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi". Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Parks, A. M. (2012). "Examining the Effects of Emotional Intelligence and Coaching Efficacy on the Transformational Leadership of Collegiate Coaches". Doctorate in Education, Piedmont College.
- Petrides, K. V. (2010). "Trait Emotional Intelligence Theory". Industrial and Organizational Psychology, 3(2), s.136-13
- Petrides, K. V., Pita, R. ve Kokkinaki, F. (2007). "The Location of Trait Emotional Intelligence in Personality Factor Space". The British Psychological Society, 98(2), s.273-289.
- Phillips, A. (2010). "Teaching Critical Appraisal to Students in the Behavioural and Life Sciences", Psychology Teaching Review, 16(2), s.80-95.
- Polat, S. (2014). "Eleştirel Düşünme Becerisi Öğretiminin Çok Yönlü İncelenmesi". Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Prentice, C. ve King, B. E. (2013). "Emotional Intelligence And Adaptability-Service Encounters Between Casino Hosts And Premium Players". International Journal of Hospitality Management, 32, s.287-294.

- Renaud, R. D., ve Murray, H. G. (2008). “A Comparison of a Subject-Specific and a General Measure of Critical Thinking”. *Thinking Skills and Creativity*, 3(2), s.85-93
- Rezvani, A., Khosravi, P. ve Ashkanasy, N. M., “Examining the Interdependencies Among Emotional Intelligence, Trust, and Performance in Infrastructure Projects: A Multilevel Study”, *International Journal of Project Management*, 36, 2018, s.1034-1046.
- Ricketts, J. ve Rudds, R. (2004). “The Relationship Between Critical Thinking Dispositions and Critical Thinking Skills of Selected Youth Leaders in the National Organization”. *Journal of Southern Agricultural Education Research*, 54 (1).
- Ricketts, J. C. ve Rudd, R. D. (2005). “Critical Thinking of Selected Youth Leaders: The Efficacy of Critical Thinking Dispositions, Leadership and Academic Performance”. *Journal of Agricultural Education*, 46 (1), s.33-44.
- Rone, M. P. ve Xiang, W. D. (2002). “Dispositions Toward Critical Thinking: The Preservice Teacher’s Perspective”. *Teachers and Teaching*, 1(8), s.29-40.
- Rozell E.J. Pettijohn C.E. ve Parker R.S. (2004) “Customer-Oriented Selling: Exploring the Roles of Emotional Intelligence and Organizational Commitment”. *Psychology&Marketing*. 21(6), s.405–424.
- Salman, M. N., Toros, T. ve Soylu, Y. (2018). “Elit Sporcuların Duygusal Zekâ Yönünden Karşılaştırılması: Takım ve Bireysel Sporlar”. *Electronic Turkish Studies*, 13(26), s.1022-1033.
- Salovey, P., ve Mayer, J. D. (1990). “Emotional Intelligence. Imagination”, *Cognition and Personality*, 9(3), s.185-211.
- Seferoğlu, S.S. ve Akbıyık, C. (2006). “Eleştirel Düşünme ve Öğretimi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, s.193-200.
- Sezgin, Y. (2021). “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Öznel İyi Oluş ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- Sivrikaya, A. H. ve Şiktar, E. (2017). “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), s.20-31.
- Sony, M. ve Mekoth, N. (2016). “The Relationship Between Emotional Intelligence, Frontline Employee Adaptability, Job Satisfaction And Job Performance”. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 30, s.20-32.
- Sönmez, B. (2016). “Düşünme Eğitimi Dersinin İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi”. *Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi*.
- Stedman, N. L. P. ve Andenoro, A. C. (2006). “Linking Emotional Intelligence To Critical Thinking: Balancing Our Curriculum Within Leadership Education”. *Proceedings of the Association of Leadership Educators, Big Sky, MT*.
- Sulaiman, N L. (2012). “Incorporating Critical Thinking: Teaching Strategies in Malaysian Technical and Vocational Education (Tve) Programs”. *Colorado University. Doctoral Thesis*.

- Şahin, Ö. (2009). “Eleştirel Düşünme Becerilerini Ölçmeyi Amaçlayan İki Testin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahinel, S. (2001). “Eleştirel Düşünme Becerileri ile Tümlleşik Dil Becerilerinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Tekin, E. G. (2014). “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Olma Duygusal Zekâ ve Sosyal İyi Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı
- Tiruneh, D. T., Verburgh, A. ve Elen, J. (2014). “Effectiveness of Critical Thinking Instruction in Higher Education: A Systematic Review of Intervention Studies”, Higher Education Studies, 4 (1), s.1-17.
- Tok, E. (2008). “Düşünme Becerileri Eğitimi Programının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Eleştirel, Yaratıcı Düşünme ve Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi”. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Tok, E. ve Sevinç, M. (2010). “Düşünme Becerileri Eğitiminin Eleştirel Düşünme Ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi”. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(27), s.67-82.
- Trigueros, R. Padilla, A.M. Aguliar-Palla, J.M. ve Rocamora, P. (2020). “The Influence of Emotional Intelligence on Resilience, Test Anxiety, Academic Stress, and the Mediterranean Diet. A Study with University Students”. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(6), s.2071.
- Ünalın D., Yayla E. N. ve Çizmeci B. (2021). “Sağlık Sektöründe Girişimcilik ve Yenilikçiliği Destekleyen Kuruluşlar, Sağlık Sektöründe Girişimcilik ve Yenilikçilik”, Elif Dikmetaş Yardan, Editör, Nobel Yayınevi, Ankara, s.265-304.
- Ünlü, Ş. (2017). “Eleştirel Düşünmeyi Destekleyen Öğretmen Eğitimi Programının Geliştirilmesi”. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaşar, V. (2010). “Farklı Liselerde Öğrenim Görmekte Olan 16–18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Denetim Odağı Düzeyleri ile Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, A. (2019). “Duygusal Zekâ ve Duygusal Zekâ Modelleri”. In İ. Ulutaş & E. Ömeroğlu (Eds.), Erken Çocukluk Eğitiminde Duygusal Zekâ Kuramdan Uygulama ve Değerlendirmeye (s. 180).
- Yıldırım, H.İ. ve Şensoy, Ö. (2021). “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimi Üzerine Eleştirel Düşünme Becerilerini 227 Temel Alan Fen Öğretiminin Etkisi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(2), s.523-540.
- Yusoff, R. B., Khan, A. ve Azam, K. (2013). “Job Stress, Performance and Emotional Intelligence in Academia”, Journal of Basic and Applied Scientific Research, 3(6), s.1-8.
- Zobisch, P. J. (2005). The Theory Of Multiple Intelligences And Critical Thinking. Doktora Tezi. Capella University.